

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою університету
протокол № 8 від 23.12.2025 р.,
уведене в дію наказом ректора
№ 458 від 23.12. 2025 р.

Богдан БУЯК

**ПОЛІТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
У НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ ТА ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

Тернопіль 2025

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Політика використання штучного інтелекту (далі – ШІ) у науково-технічній та інноваційній діяльності (далі – Політика) Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (далі – ТНПУ) розроблена відповідно до «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р., «Рекомендацій щодо відповідального використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти», розроблених Міністерством освіти і науки та Міністерством цифрової трансформації України (квітень 2025 р.), Регламенту (ЄС) 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року, що встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту, Рекомендацій ENAI (європейська мережа академічної доброчесності) щодо етичного застосування штучного інтелекту в освіті, Керівництва ЮНЕСКО щодо використання генеративного штучного інтелекту в освіті та наукових дослідженнях (2023 р.), Рекомендації Європейської Комісії щодо відповідального використання генеративного штучного інтелекту в дослідженнях (квітень 2025 р.).

1.2. Імплементация Політики спрямована на визначення чітких принципів відповідального, етичного та безпечного застосування технологій ШІ у науковій діяльності у процесі підготовки академічних публікацій, аналізі великих обсягів джерел даних, генерації гіпотез, обробці наукових даних, а також для підвищення ефективності наукових досліджень.

Політика ґрунтується на національних та міжнародних підходах до відповідального використання цифрових технологій, принципах відкритої науки та академічної доброчесності.

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

2.1. *Штучний інтелект (ШІ)* – як інструмент: організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень й алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі ухвалення рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

2.2. *Система штучного інтелекту* — комп'ютерна програма, яка спроектована для роботи з різними рівнями автономності та може проявляти адаптивність після розгортання, а також яка для явних або неявних цілей робить висновки на основі отриманих вхідних даних, як генерувати результати (зокрема, прогнози, контент, рекомендації або рішення), що можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище.

2.3. *Генеративний штучний інтелект (ГШІ)* – різновид ШІ, який застосовується для створення нового контенту, включаючи аудіо, код, зображення, текст, відео тощо.

2.4. *Технології штучного інтелекту* – це галузь інформаційних технологій, що займається створенням систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту, як-от навчання, прийняття рішень, розпізнавання мови та зображень. Ці системи використовують алгоритми та великі обсяги даних для аналізу, виявлення закономірностей і самовдосконалення з часом.

2.5. *Велика мовна модель (LLM від англ. large language model)* – клас мовних моделей, які використовують алгоритми глибокого навчання та навчаються на великих наборах даних, що можуть містити не тільки текст, а інші модальності (зображення, аудіо тощо).

2.6. *ШІ-грамотність (англ. AI Literacy)* – розуміння користувачами основних принципів відповідального застосування систем штучного інтелекту, усвідомлення обмежень та ризиків, пов'язаних з їх невідповідальним використанням.

2.7. *Відповідальність за верифікацію* — обов'язок дослідника перевіряти правдивість, точність та неупередженість даних, згенерованих ШІ.

2.8. *Промпт (запит)* – це вхідна інформація, набір інструкцій, контекстних даних або вказівок, що надаються користувачем системі штучного інтелекту (генеративній моделі) для ініціювання процесу генерації контенту, обробки даних або отримання конкретного результату (відповіді).

2.9. *Промпт-інжиніринг (інженерія запитів)* – процес проєктування, оптимізації та вдосконалення вхідних запитів (промπτів) до систем штучного інтелекту з метою отримання найбільш точних, релевантних та якісних результатів для вирішення наукових або прикладних завдань.

3. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

3.1. Метою впровадження Політики є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань у сфері розвитку технологій штучного інтелекту, забезпечення відповідального їх застосування, а також визначення етичних та правових меж застосування систем штучного інтелекту у науковій діяльності працівниками та здобувачами вищої освіти ТНПУ.

3.2. Основні принципи відповідального використання ШІ у науковій діяльності:

Прозорість. Забезпечення відкритого та відповідального розкриття інформації про використання ШІ.

Відповідальність. Жоден інструмент ШІ не може бути зазначений як співавтор у публікації, оскільки він не несе відповідальності за зміст, достовірність

та результати дослідження. Повна відповідальність за результати наукової роботи завжди несе дослідник; ШІ не є і не може бути автором чи співавтором.

Підзвітність. Наявність чітко визначених механізмів для забезпечення підзвітності розробників та/або користувачів ШІ, їх повна відповідальність за результати використання системи ШІ. Основним інструментом дотримання принципу є можливість проведення аудиту, що забезпечує оцінку використаних алгоритмів, даних та процедур.

Конфіденційність й управління даними. Забезпечення конфіденційності та захисту даних та інтелектуальної власності, належних механізмів управління даними, які відповідають високим стандартам якості та цілісності даних, а також забезпечують легітимний доступ до даних. Дотримання законодавства України та міжнародних стандартів.

Етичність. Дотримання принципів відкритої науки, академічної доброчесності у використанні систем ШІ та об'єктивності наукових досліджень.

Контроль з боку людини. Дотримання фундаментальних прав людини, принципу поваги до людської гідності й свободи. Рішення, прийняті ШІ, мають бути ретельно проаналізовані з участю людини, щоб гарантувати обґрунтованість рішень і враховувати етичні аспекти.

Зазначені принципи сприяють створенню безпечного, інклюзивного й прозорого наукового середовища, у якому ШІ застосовується виключно як допоміжний інструмент для покращення наукових публікацій та досліджень та забезпечення етичності процесів.

4. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ ТА ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

При здійсненні науково-технічної та інноваційної діяльності співробітниками та здобувачами вищої освіти ТНПУ дозволено використовувати системи штучного інтелекту з метою:

- генерації ідей, мозкових штурмів, вибору потенційних напрямів, методів, методик дослідження, формулювання нових гіпотез на основі аналізу попередніх досліджень;
- автоматизації пошуку наукової інформації: актуальних наукових джерел, релевантних наукових праць, їх аналітичного опрацювання, стислого викладу та систематизації отриманої інформації;
- пошук необхідних статистичних даних, аналіз даних та визначення закономірностей;

- опрацювання значних обсягів даних з метою підвищення ефективності наукової роботи (обробка текстових даних, таких як наукові статті, звіти, що дозволяє автоматично генерувати та стисло викладати важливу інформацію, аналізувати тенденції в наукових публікаціях);
- покращення якості наукових праць, досліджень (перевірка на граматичні, пунктуаційні, орфографічні та стилістичні помилки; швидкий переклад великого обсягу наукових робіт; здійснення контролю на предмет виявлення плагіату, розпізнавання контенту, створеного ШІ, з метою дотримання академічних стандартів та забезпечення унікальності результатів дослідження);
- автоматизація проведення, моделювання наукових експериментів у віртуальному середовищі з використанням нейромереж та прогнозних моделей;
- форматування наукових робіт відповідно до стандартів та академічних вимог, рекомендацій щодо структури тексту, перевірка на правильність оформлення бібліографічних посилань;
- створення високоякісного графічного матеріалу, візуалізація даних, моделювання та підготовки презентаційних матеріалів для оприлюднення наукових результатів (графіки, діаграми, зображення), а також покращення якості та стилю наявних візуальних елементів;
- пошук прототипів або аналогів для винаходів (наприклад, для патентів);
- аналіз або моделювання ризиків / надійності / безпечності застосування винаходів;
- моделювання наукових експериментів у віртуальному середовищі з використанням нейромереж;
- оптимізація командної роботи в наукових проєктах.

У разі використання ШІ для генерації окремих фрагментів тексту, дослідник зобов'язаний вказати це у списку використаних джерел (назва моделі, версія, розробник, дата запиту) та, за можливості, додати текст промпту (запиту) у додатки до роботи». Дослідник має зберігати історію чатів/логів генерації до моменту захисту роботи або публікації статті. Це буде доказом авторського внеску у випадку суперечок.

При здійсненні наукової діяльності співробітниками та здобувачами вищої освіти ТНПУ **заборонено:**

- використання систем ШІ, у яких країна реєстрації розробника та/або власника, місце провадження діяльності, розташування серверів/хмарних сховищ, кінцеві бенефіціари походять з країни агресора, Ірану, КНДР.
- оприлюднення наукових результатів із порушенням правових норм у сфері прав інтелектуальної власності, надання конфіденційної інформації та порушення захисту персональних даних;

- використання ШІ для генерації огляду джерел без ознайомлення дослідника з повними текстами цих джерел» (захист від вигаданих статей) використання ШІ для фабрикації, фальсифікації наукових результатів, маніпуляції даними або створення нереальних висновків;
- застосування генеративного ШІ для автоматичного складання рецензій, проведення експертиз, аналізу звітів чи формування експертних висновків, що визнається порушенням академічної доброчесності експерта.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШІ У НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

5.1. Відсутність маркування контенту, створеного ШІ, є порушенням академічної доброчесності і кваліфікується як академічний плагіат чи фальсифікація.

5.2. Обов'язкове зазначення факту використання ШІ у наукових публікаціях та дослідженнях із зазначенням інструменту, типу запиту, обсягу згенерованого тексту та рівня авторського доопрацювання:

- маркування контенту (фрагменти тексту, зображення, графіки, діаграми тощо), згенерованого ШІ із зазначенням назви системи ШІ, її версії, дати генерування контенту;
- опис у вступі роботи використання ШІ для формулювання дослідницьких питань, плану наукової роботи, узагальнення висновків тощо;
- декларування використання ШІ для обробки даних або моделювання у методологічній частині дослідження.

5.3. Обов'язкове забезпечення контролю достовірності результатів, отриманих із застосуванням ШІ: результати наукових досліджень, що частково або повністю сформовані з використанням ШІ, підлягають підтвердженню альтернативними методами, зокрема експериментальними перевітками, ручними розрахунками або зіставленням із даними наукових джерел.

5.4. Результати роботи програмних засобів для виявлення згенерованого тексту (ШІ-детекторів) мають рекомендаційний, а не остаточний характер. Остаточне рішення щодо дотримання принципів академічної доброчесності приймає експертна комісія, сформована з фахівців для проведення комплексної перевірки.

5.5. Заборонено завантажувати в публічні генеративні моделі (наприклад, безкоштовний ChatGPT, Claude) неопубліковані наукові дані, персональні дані респондентів, пацієнтів або студентів, а також об'єкти права інтелектуальної власності, що знаходяться на етапі розробки.

5.6. Особи які здійснюють наукову діяльність (наукові, науково-педагогічні працівники, аспіранти, докторанти, здобувачі вищої освіти) несуть персональну відповідальність за дотримання норм академічної доброчесності.

5.7.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Політика набуває чинності з дати його затвердження наказом ректора.

6.2. Всі зміни й доповнення до Політики розглядає та приймає вчена рада ТНПУ і затверджує наказом ректор Університету.

6.3. Відповідальність та контроль за виконанням норм цієї Політики покладено на проректора з наукової роботи та міжнародного співробітництва та підпорядковані йому структурні підрозділи.

Правила цитування ШІ (за АРА 7)

Згідно з рекомендаціями АРА, генеративний ШІ цитується як програмне забезпечення або алгоритм.

1. Структура запису у списку використаних джерел

Шаблон:

Розробник/Компанія. (Рік). *Назва моделі* (Версія) [Опис моделі]. URL

- Розробник: Назва компанії-творця (OpenAI, Google, Anthropic тощо).
- Рік: Рік версії моделі, яку ви використовували.
- Назва: Назва моделі (курсивом).
- Версія: Якщо відома конкретна версія (наприклад, GPT-4, May 24 version), її вказують у круглих дужках.
- Опис: У квадратних дужках вказується тип інструменту (наприклад, [Large language model], [Generative AI model] або українською — [Велика мовна модель]).

- URL: Пряме посилання на інструмент.

2. Приклади оформлення

- Для ChatGPT:

OpenAI. (2024). *ChatGPT* (GPT-4) [Large language model]. [підозріле посилання видалено]

- Для Google Gemini:

Google. (2024). *Gemini* (1.5 Pro) [Large language model]. <https://gemini.google.com>

- Для Midjourney (генерація зображень):

Midjourney. (2024). *Midjourney* (v6) [Generative AI model]. <https://www.midjourney.com>

3. Оформлення посилання в тексті

У тексті роботи використовується стандартний формат: **(Автор, Рік)**.

- Приклад у дужках: (OpenAI, 2024)
- Приклад у наративі: OpenAI (2024) зазначає, що...

4. Опис запиту (промпту)

Оскільки ШІ генерує унікальний текст, який читач не зможе відтворити за посиланням, АРА вимагає не просто дати посилання, а й описати процес отримання результату.

Приклад: «У відповідь на запит "Опиши ключові етапи мітозу" модель *ChatGPT* згенерувала опис... (OpenAI, 2024). Повний текст транскрипту діалогу наведено у Додатку А».

5. Приклад опису методології: «У даній роботі модель GPT-4 використовувалася для перекладу анотації та первинної обробки даних...»